

ROOKPLUIMEN

Bulletin van de Stichting Fabrieksschoorstenen(STIF)

8^e jrg. nr.15, november 2005

Verandering

In juli ontving u een brief met de stand van zaken wat betreft de werkzaamheden van STIF. Bij deze laatste Rookpluimen 'oude stijl' heeft u ook een uitnodiging ontvangen van de thema-

middag in Medemblik en de presentatie van het STIF-rapport. Hiermee hebben we een deel van onze belofte van juli ingelost. De verandering van Rookpluimen die ook werd aangekondigd is echter nog steeds op komst. Door vertragingen die optraden vanwege onderhandelingen met vormgevers is dit er even niet van gekomen. De komende maanden hopen we hier weer een nieuwe wending aan te kunnen geven en zal het eerste nummer van 2006 van Rookpluimen in een nieuw jasje verschijnen.

In deze wat 'provisorische' Rookpluimen dit keer een serie van nieuwsfeiten rond schoorstenen.

IJlst

Na een lange strijd is de met sloop bedreigde schoorsteen van schaatsenfabriek Nooitgedacht in IJlst dan toch nog gered. Jarenlang is er een hevige strijd gevoerd tussen voor- en tegenstanders van behoud van de schoorsteenpijp, een strijd die ook de plaatselijke politiek niet onberoerd liet.

Op 8 april 2004 werd een sloopaanvraag voor de schoorsteen ingediend door de gemeente. Felle protesten volgden, en dat leidde in september 2005 zelfs tot de oprichting van de

Stichting Schoorsteen Nooitgedacht IJlst. De door de stichting ingediende bezwaarschriften tegen de sloop werden uiteindelijk in februari 2005 gegrond verklaard. Een raadsmotie van de FNP, Gemeentebelangen en de PvdA werd door het College van B + W in mei 2005 overgenomen. De Friese vlag ging hiervoor in top (zie foto). In overleg met de Stichting heeft de

gemeente besloten een werkgroep in het leven te roepen die als opdracht krijgt de restauratie van de schoorsteen voor te bereiden en een herstelplan op te stellen. Als alles volgens plan verloopt zal de restauratie van de schoorsteen in 2006 van start gaan.

De schoorsteen is het laatste restant van de in 2003 gesloopte schaatsenfabriek van de beroemde firma Nooitgedacht. De gemetselde schoorsteen is in 1915 door de firma De Ridder gebouwd en is in de jaren zestig afgetopt. Bij het nu voorgenomen herstel zal de schoorsteen waarschijnlijk weer worden gecompliceerd met een kop.

Tuindersschoorsteen De Lier

Op 26 augustus werd door wethouder H.A. van der Meer (cultuur) van de gemeente Westland een gerestaureerde tuindersschoorsteen aan

het Kralingerpad in De Lier onthuld. De circa 13 meter hoge schoorsteen, die solitair aan een doorgaande weg staat, werd omstreeks 1960 gebouwd uit twee soorten stenen: van de Ridder en Canoy Herfkens. Dit duidt op hergebruik van radiaalstenen van een eerder gesloopte schoorsteen. De schoorsteen is een van de weinige nog gave resterende in het grote kassengebied van het Westland. In 2002 besloot de toenmalige gemeente De Lier de schoorsteen als cultuurhistorisch object in het landschap te behouden. Het initiatief voor deze behoudsactie werd gestart door de Timmerwerf,

een lokaal historische stichting die een oude timmerwerf met een museale bestemming exploiteert.

Bij de restauratie werd de zwavelaantasting, ontstaan door de gassen van de voormalige oliegestookte ketel, verwijderd.

Verder werd het metselwerk uitgeslepen en opnieuw gevoegd.

Als versteviging werden in het bovenste deel enkele trekbanden aangebracht. Onderin kreeg de schoorsteen een aantal ventilatiegaten waardoor deze zijn oorspronkelijke trek behoudt en de pijp zo droog blijft.

Leeuwarden

De laatste schoorsteen van Leeuwarden is op 5 april 2005 opgeblazen door slopers. Het ging hierbij om een gemetselde schoorsteen uit het begin van de jaren vijftig, die deel uitmaakte van het ketelhuis van het RK ziekenhuis Bonifatius. Pogingen van actiegroepen om van het ziekenhuiscomplex tenminste het ketelhuis met de bijbehorende schoorsteen te redden, zijn vergeefs geweest.

(bron: website www.langsfrieschefabrieken.nl).

Deventer

Het oude industrieterrein 'de Raambuurt', aan de rand van de oude binnenstad van Deventer is de laatste jaren grondig gerehabiliteerd. Enkele oude fabriekscomplexen, waaronder de stoomolieslagerij van de firma Ten Hove zijn gerestaureerd en hebben een nieuwe bestemming als appartementencomplex gekregen. Een van de laatste industriële monumenten die nog moeten

worden opgeknapt, is het voormalige pakhuis met schoorsteen van Ten Hove. In opdracht van de eigenaar, NV Bergkwartier is de restauratie van de schoorsteen eind september 2005 begonnen. Schoorsteenbedrijf Harm Meijer BV uit Ten Boer (Gr.) neemt de klus op zich. Het herstel van de schoorsteen, de laatste in de Deventer binnenstad, zal ca. 7 weken duren. In eerste instantie worden de stenen aan de buitenzijde opnieuw gevoegd, daarna zal de binnenkant worden gereinigd en opnieuw gevoegd. Ook de stalen trekbanden zullen worden vernieuwd en de kop van de schoorsteen, die ooit is gesloopt zal weer in de oorspronkelijke staat worden teruggebracht. Het pakhuis met de schoorsteen dateert uit ca. 1900. In de jaren zeventig van de vorige eeuw beëindigde de firma ten Hove de bedrijfsactiviteiten.

Oisterwijk

Een van de belangrijkste industrieën in deze plaats was de meubelfabriek van Teurlincx & Meijers, waar het befaamde 'Oisterwijks eiken meubilair' werd vervaardigd. In 2003 werd het bedrijfscomplex deels gesloopt en verbouwd tot het nieuwe winkelcentrum 'de Poort'.

Beeldbepalend element is de fraaie fabrieksschoorsteen uit 1900, die als industrieel monument behouden bleef.

Bijzonder aan deze schoorsteen is de in 2004 aangebrachte sierschildering, die bestaat uit een streepjescode.

Op het bovenste deel van de schoorsteen zijn de witte strepen horizontaal aangebracht. De streepjescode vormt de tekst 'de Poort'.

De streepjescode is een moderne variant op de vroeger vaak toegepaste belettering op fabrieksschoorstenen, die de naam van de firma aangeven.

Utrecht

In het oude stadscentrum van Utrecht, staat enigszins verborgen in de smalle Keizerstraat een bijzonder industrieel monument: de voormalige edelsmederij van de firma Brom. Dit bedrijf was jarenlang de 'hofleverancier' van fraaie gesmede religieuze gebruiksvoorwerpen in katholieke kerken, zoals kandelaars, doopvonten en sierhekwerk. Eind jaren 80 beëindigde de smederij de werkzaamheden en

kreeg het sobere kleine fabriekspand een woonfunctie. Bijzonder aan het pand is de hoge, gemetselde schoorsteen die midden door het dak van de fabriek is gebouwd.

De 24 meter hoge schoorsteen, een van de laatste in de Utrechtse binnenstad, werd in 1913 gebouwd. Eind 2003 stortte een deel van de schoorsteen in tijdens een zware storm. Omdat de schoorsteen op de rijksmonumentenlijst staat, werd subsidie beschikbaar gesteld voor de restauratie. Twee jaar na de storm, in juli 2005 was de schoorsteen weer herbouwd, een klus die € 23.000 kostte.

Mill

Eén van de hoogste gemetselde schoorstenen van ons land staat in het Brabantse Mill. Het is

de 60 meter hoge schoorsteen van de houtverwerkende industrie van de firma Van Hout(!). Deze onderneming is in de jaren twintig van de vorige eeuw gesticht bij het spoorweg-emplacement van Mill. Twee jaar geleden heeft de firma Van Hout de productie van plaat-

materiaal in Mill beëindigd en de productie over gebracht naar goedkopere landen. Alleen het kantoorgebouw in Mill is nog in gebruik. Voor het 10 ha grote fabrieksterrein worden door projectontwikkelaars

plannen ontwikkeld voor woningbouw. Wat er met de beeldbepalende schoorsteen zal gaan gebeuren, is nog niet bekend. Mogelijk kan deze worden ingepast in de nieuwe woonwijk, maar het is nog niet duidelijk wie voor het onderhoud in de toekomst verantwoordelijk zal zijn.

Colofon

Rookpluimen is het informatiebulletin voor donateurs en sponsors van STIF en verschijnt 2 x per jaar.

De Stichting Fabrieksschoorstenen (STIF) stelt zich ten doel: de bestudering en instandhouding van fabrieksschoorstenen, die tot het industrieel erfgoed gerekend kunnen worden.

Donateur kan men worden door overmaking van € 15,- voor particulieren

€ 115,- voor bedrijven en organisaties
Op Rabobank rek.nr. 384966144, t.n.v. penningmeester STIF, Hardenberg

Secretariaat: drs. J.J. Havelaar
J. Schorerlaan 72, 2525 ZA Den Haag
070-389 75 08, fabrieksschoorstenen@hetnet.nl

Informatie: A.J. Barnard, voorzitter STIF
Oosteinde 13, 7772 CA Hardenberg
0523-261 786, barna047@planet.nl